

השפעות בין דוריות של אלימות במסגרת המשפחה בקרב הקהילה החרדית

מבוא

מוסד המשפחה הינו מוסד בעל הגדרות שונות ותפיסות שונות, הנובעות מתוך הקשרים תרבותיים, חברתיים, ובמיוחד בהקשר של מדינת ישראל, בהקשרים דתיים. מסלול זה נמצא כיום, ויותר מתמיד, במסלול התנגשות תמידי בין המציאות המשפחתית והביתית, לבין זו התעסוקתית ובמקום העבודה, כאשר היכולת לאזן בין השניים נחשבת לאחת מהגורמים העיקריים לחיי משפחה מאושרים ומספקים, המאפשרים מצד אחד, את תפקוד המשפחה, שכך דבר לא יחסר לאיש מהם, ומצד שני, לתחושה של סיפוק, התפתחות ואינטימיות, אשר חשובים לאדם במיוחד נוכח המציאות הקרה והעסקית אותה הוא חווה ברוב שעות היום (Erol & Orth, 2016). נוכח צרכים אלו, מזה עשורים מבקשים חוקרים ותיאוריות שונות לאמוד ולהבין את אותם גורמים המביאים לגדילה באיכות הזוגיות, או לפגיעה בה. אחד הגורמים לכך, הינו בדמות האלימות במסגרת המשפחה, אשר נחשבת לאחת התופעות המורכבות, הנובעות מפערי המינים, מצד אחד, ומכך שהמרחב הביתי הינו מרחב סגור לעיני הכלל, וכך היכולת לאבחן ולפתור אלימות בבית, הינה מוגבלת במיוחד, מצד שני (Flood & Pease, 2009).

במאמר זה, אבקש לבחון את מוסד הזוגיות כפי שזה מתבטא במרקם ובתרבות הייחודית של החברה והקהילה החרדית בישראל, אשר מחזיקה במאפיינים ייחודיים של זוגיות ומשפחתיות, הן בשלב ההיכרות בין בני הזוג, והן באופן שאלו מנהלים את חייהם כאשה ובעל, המבקשים להביא ילדים ולמסד משפחה בישראל. מטרת מאמר זה הינה לבחון בצורה איכותנית את האופן שבו חוויות אלימות שחוו חרדים בילדותם ובקרב משפחתם, משפיעה על האלימות אשר אלו מפגינים או חווים בביתם, וכך עשויה להשפיע על איכות וחזקו של הקשר.

נשים החיות במערכת יחסים אלימה בחברות מסורתיות סגורות

תופעת האלימות נגד נשים במשפחה היא תופעה שמתרחשת בכל התרבויות ובכל הרמות הסוציאלקונומיות של החברה האנושית. ספרות המחקר עוסקת בצורה רחבה בנושא של אלימות כלפי נשים במסגרת המשפחה, אולם רק מיעוט של מחקרים אלו עוסקים בנשים, ובנושא האלימות נגד נשים, בחברה החרדית. מבחינה מסורתית החברה החרדית מתאפיינת כך שהנשים אינן בוחרות את בני הזוג שלהן, אלא שנישואים מסודרים על ידי שידוכים מבעוד מועד מבלי שתהיה לנשים את האפשרות להכיר את הבעלים בצורה עמוקה קודם לכן (Band-Winterstein & Tuito, 2017).

השידוך מבוסס על האמונה כי השותפות האמתית של חיי הנישואים נוצרים עוד לפני שנולדים הילדים על ידי רצון האלוהים. במהלך שלב השידוכים נבחנים היבטים שונים שחשובים למשפחה, אולם בכל הנוגע להיבטים אשר קשורים להתאמה רגשית של בני הזוג, לא מקבלים את הדגש כשם שהדבר מתרחש בחברה החילונית (Almog & Perry-Hazan, 2011).

החברה החרדית היא בעלת אידיאולוגיה מובהקת אשר דורשת מכל החברים בה להקדיש את החיים שלהם ללימוד התורה ולהלכה היהודית, כמו גם קיום של מצוות. אנשי הקהילה מסורים לרבנים אשר מנהלים אותם ואת הערכים של חיי היום יום שלהם. כאשר הם נדרשים להכרעה מוסרית או אחרת, הם מחפשים את דעתו של הרב. כך הם עושים גם בנושאים חברתיים, פוליטיים, כלכליים ואחרים. מבחינת תפקוד המשפחה תפקיד הנשים והגברים נשמר בצורה מסורתית ומוגדר בצורה חד משמעית. האידיאל הוא להקים משפחה מרובת ילדים, ולמעט נישואים מגע בין נשים וגברים הוא אסור לגמרי.

יש לזכור כי מערכת החינוך של החברה החרדית מלמדת בנות מגיל מוקדם מאוד כי אין מטרה גבוהה יותר עבורה מאשר להיות אשתו של תלמיד חכמים ולהתחתן ולהקים משפחה בגיל צעיר. הגבר אחראי על לימוד התורה והאישה צריכה למלא את הצרכים החומריים של בעלה המקדיש את חייו ללימודי תורה. הנשים אם